

**İLÂHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN
PROBLEM OLARAK DEĞERLENDİRDİKLERİ
EĞİTİMLERİYLE İLGİLİ KONULAR**

Doç.Dr.Erdoğan FIRAT

İnsanlar yaşadıkları sürece çeşitli problemlerle karşılaşır.Bu problemleri çözmek için devamlı çaba gösterirler.Bazılarını çözmeyi başarır, bazılarını da ileride çözmek üzere ertelerler.Problemler ferdi veya toplumsal olabilir.Etki boyutları bakımından çeşitli dereceleri vardır.Bir kısmı ferdi çok derinden etkiler, bir kısmı da daha yüzeysel olarak hissedilir.Yani problemler, özelliklerine göre farklı derecelerde insanlara rahatsızlık ve huzursuzluk verirler.

Lugatta, eski dilde mes'ele, yeni deyimiyile sorun kelimesi problem kelimesine karşılık olarak kullanılmaktadır.Mecâz mânâsı olarak, güçlük, içinden çıkılması güç durum, can sıkıcı şey, kapalı kutu, muammâ¹ gibi karşılıklar bulunmaktadır. Dildeki kullanılışı ise, ferdi fiziksel, fikrî ve duygusal bakımdan rahatsız eden, kararsızlık ve birden çok çözüm yolu görülen durumlardır². Yani bir durumun problem olarak kabul edilebilmesi, onun rahatsızlık ve huzursuzluk vermesine bağlıdır.

Problem, genel olarak ferdin bir ihtiyacının karşılanmasının engellenmesi sonunda hissedilir.İhtiyacın önemi göre de şiddeti değişik olur.İhtiyaçlar fert açısından veya toplum açısından maddî ya da mânevi olabilirler.

Ferdin şahsî problemleri etki bakımından bizzat kendisini rahatsız eden durumlardır.Toplumsal olanlar ise, toplumun bütün fertlerini müşterek olarak etkileyen hususlardır.

İnsanlar ferdi olsun, toplumsal olsun problem olarak algıladıkları ve değerlendirdikleri konuların çözüm yollarını da araştırma ihtiyacını duyar ve gerekli çareleri ararlar.Herhangi bir durumun problem olarak hissedilmesi, sezilmesi, çözümünü konusundaki araştırmanın ilk adımıdır.

Bir durumun problem olarak hissedilmesi ve ifade edilmesi, fert tarafından bir ihtiyacın duyulması ve değerlendirilmesi şeklinde bir

süreç takip eder. Maddî problemlerin hissedilmesi ve çözümü, mânevi yani fikrî ve duygusal olanlara göre daha nettir. Mânevi konulara ait problemlerin değerlendirilme ve çareleri hususunda ise her zaman netlik bulunmayabilir, fakat hissedilir, huzursuzluğu ve rahatsızlığı duyulur.

Fert açısından bir problemin hissedilmesi demek, o konuda bir aksaklığın, bir düzensizliğin, bir uyumsuzluğun ortaya çıkması demektir. Eğer problem konusu büyük ölçüde ferdin kendisine ait ise, bunu bizzat kendisi derinden hissederek, yani uyumsuzluk ve aksaklık (ferdi) kişisel olur. Konu toplumun diğer fertlerini de ilgilendiriyorsa problem toplumda müştereken hissedilir ve çözümü konusunda bütün fertler çareler arar.

Bir durumun problem olarak değerlendirilmesi, hissedildikten itibaren bazı kriterler yardımıyla, 'olması gereken hali' ne kıyas edilerek yapılır.

Bir durumun 'olması gereken hali' ne ait fikir ve tasavvurlar (özellikle mânevi alanda), ferdin çocukluktan başlayarak aldığı eğitime, içinde yaşadığı toplumun ona empoze ettiği normlara (değerlere) bağlıdır. Yani, doğru-yanlış, iyi-kötü, güzel-çirkin gibi değerlendirmeler, kişinin içinde yaşadığı çevrenin normlarını öğrenmesi, benimsemesi ve uygulaması sonucu meydana gelir. Bir bakıma toplumlarda eğitimin amacı da toplum kurallarını ve normlarını benimseyip uygulayan fertler yani uyumlu fertler yetiştirmektir.

Fert, çocukluk çağında soyal açıdan ve töre konusunda oluşma ve gelişme safhalarını geçirdikten sonra bulûğ devresinde ve daha sonraki yaşlarında yaşadığı zihni ve duygusal çalkantıların da yardımıyla bir hayat görüşü kazanmaya başlar. Benliğinde, değerlendirmeleri düzenleyen vicdan'ı oluşur. Kişinin gençlik çağının sonunda değer dünyasının (hayat görüşünün) ve vicdanının temel hatlarıyla teşekkül etmiş olması beklenir.

Ferdin günlük hayatında, fikrî ve duygusal yaşayışında bu hayat görüşü ile bağdaşmayan durumlar problem olarak algılanır ve değerlendirilir.

İlahiyat Fakültesi öğrencisi, fakülteye gelmeden önce belli bir çevrede yukarıda açıklamaya çalıştığımız hayat görüşünü temel hatlarıyla geliştirmiş bulunmaktadır. Bununla beraber gençlik döneminin kendine has şartları içinde hayat görüşünü zaman zaman gözden geçirmesi ve yeni düzenlemeler yapması da söz konusu olabilir. Çünkü

gençlik dönemi ferdin biyolojik, ruhsal ve toplumsal bakımdan gelişme sürecinin devam ettiği benliğin kazanılması dönemidir³. Gençlik dönemi yaş olarak herne kadar 15-25 yaşlar arası⁴ olarak düşünülüyor ise de, bu yaş sınırları toplumlara ve kültürlere göre değişmektedir. Bizim toplumumuzda ve bazı diğer toplumlarda bu dönem, ferdin öğrenim hayatının devam ettiği, değerler ve ekonomik bakımdan aileye bağlılığın sürdüğü bir dönemdir⁵. Bu sebeple öğrencinin, her bakımdan bağımsızlığını kazanmış ve kendi kendine karar vermesini sağlayacak bir hayat görüşüne sahip olduğunu söyleyebilmemiz de mümkün değildir. Bu açıdan bakıldığında İlâhiyat Fakültesi öğrencisinin Fakülteye başladığında kişilik bakımından gelişme ve değişme süreci içinde bulunduğunu söylemek durumundayız. Yani öğrencinin en erken 18 yaşında Fakülteye girdiğini göz önünde bulundurursak kişilik özellikleri, tutum ve davranışları, hayat görüşü konularında temel bir formasyon almış olmakla beraber buna fakülte yıllarında da devam etmekte olduğunu varsayabiliriz.

İlâhiyat Fakültesi öğrencisinin aile ve çevre şartları diğer fakülte öğrencilerine göre oldukça farklıdır. Bu farklılık, onun genellikle İmam-Hatip Lisesi mezunu olması veya Lise mezunu olsa da dindar bir çevrede yetişmiş olması varsayımına bağlıdır.

Dindar bir çevrede çocukluk ve gençlik dönemini geçirmiş olmak, birtakım dinî bilgilere ve dinî değerlere sahip olmak demektir. Böyle bir çevrede yetişen gencin bir hayat görüşü geliştirirken bunda dinî değerlerin ağırlık taşıdığını belirtmek gerekir.

Ayrıca gençlik enerjisi ve heyecanı ile ferdi ve toplumsal problemlerde yetişkinlere göre daha canlı ve aktif olan sorumluluk duygusunu göz önünde tutmak lazımdır⁶.

İlâhiyat Fakültesi öğrencilerinin eğitimleriyle ilgili problemlerini tesbit etmek için A.Ü. İlâhiyat Fakültesi ile D.E.Ü. İlâhiyat Fakültesinde iki araştırma yapılmıştır. Bu iki araştırmada öğrencilere verilen soru kağıtlarında açık uçlu tek soru sorulmuştur. Bu soru ; "Size göre, okumakta olduğunuz İlâhiyat Fakültesinin en önemli problemleri nelerdir? Önem sırasına göre yazınız." dir. Cevaplanan soru kağıtlarındaki problemler tasnif edilmiş ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

Yaptığımız bu iki araştırma grubunda benzer şartlar vardır.

Öğrenciler genellikle dindar çevrelerden gelmişlerdir.Sosyo-ekonomik ve kültürel bakımdan orta veya ortanın altında bulunan âilelerin çocuklarıdır. Okumakta oldukları fakülteler de birbirine benzeyen hava ve şartlara sahiptir. En önemli etkili faktör (bağımsız değişken), zamana bağlı olarak toplumdaki siyâsi değişimdir.Bu değişimin meydana getirdiği çevre şartlarıdır.

Ankara'daki araştırma 1981 yılı Mayıs ayında yapılmış olduğundan o günkü çevre şartları, 12 Eylül Harekâtından önceki anarşi olaylarının etkilerinin bitmediği ve yeni düzenlemelerin henüz başladığı bir ortamın şartlarıdır. Yüksek Öğretim Kanunu'nun daha ortaya çıkmadığı dönemdir.İdeolojik akımların etkilerinin tam olarak bertaraf edilmediği yıllardır ve öğrenci lise yıllarını anarşinin çok etkili olduğu şartlarda geçirmiştir.

İzmir'deki çalışmada kanaatlerini öğrenmeye çalıştığımız öğrenciler ise, 12 Eylül 1980 den sonra liseyi okuyup bitiren ve Ankara'dakilere göre daha düzenli çevre şartlarında yetişen öğrencilerdir.

A.Ü.İlâhiyat Fakültesinde 1981 Mayıs ayında 1. Sınıf hariç diğer sınıflardan o zaman derslere devam eden 382 öğrenciye yukarıda zikredilen açık uçlu soru sorulmuş ve cevapları arada zaman fasılası bırakılmadan alınmıştır. D.E.Ü.İlâhiyat Fakültesinde 1986 yılı sonunda dersler devam etmekte iken aynı açık uçlu soru Hazırlık Sınıfı hariç 353 öğrenciye sorulmuş ve cevaplar hemen alınmıştır. Böylece öğrencinin, arkadaşlarıyla problemleri tartışarak tesir altında kalması önlenmek istenmiştir.

Cevap kağıtları, en fazla temas edilen problemlere göre sıralanıp tasnif edilmiştir.

Açık uçlu soruya serbest cevap tarzı benimsendiği için problemler tasnif edilerek yüzdeleri alınmış ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Bundan başka herhangi bir istatikselsel analiz yapmaya eldeki veriler elvermemiştir.Zaten bu türü tesbit ve tasvir çalışmalarında veriler diğer istatistik işlemlere uygun düşmemektedir.

Yapılan bu iki çalışmada problemler 6 ana sınıfta toplanmış olup durum aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN . . .

Problem Konuları	A.Ü.İlahiyat Fak.		D.E.Ü.İlahiyat Fak.	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
1- Eğitim - Öğretim	323	% 84.5	228	% 64.5
2- Öğretim Elemanları	188	% 49.2	80	% 22.7
3- Kılık - Kıyafet	128	% 33.5	141	% 40
4- İnsanlararası İlişkiler	128	% 33.5	177	% 50
5- Kantin ve Yemek Hizmetleri	81	% 21.2	116	% 32.9
6- Yayın ve Kütüphane Hizmetleri	68	% 17.9	92	% 26.4

Tabloda görüldüğü gibi, en fazla üzerinde durulan eğitim-öğretim problemidir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, okudukları fakültenin ders programlarından, derslerin çeşidinden, haftalık saat olarak miktarından ve derslerin verilmiş şekline memnun değildir. Eğitim-öğretim, öğretim elemanları, kılık-kıyafet ve kız-erkek ilişkileri hakkındaki problemlerin ortak bir kaynağı olduğu söylenebilir. Bu kaynak, öğrencilerin fakülteye girmeden önce ve fakültede okurken büyük ölçüde fakülte dışından yönlendirilen ve hayat görüşlerini etkileyen İslâm'ın Prensipleri hakkındaki peşin hükümleridir. Bu konuya ait yorumumuzun sonunda yer vereceğiz. Şimdi problem konularını ayrı ayrı ele alarak değerlendirmeye çalışalım :

1. Eğitim - öğretim

Ankaradaki araştırmada öğrencilerin % 84.5'u (223) eğitim-öğretim konusunu, fakültenin problemleri arasında zikretmiştir. Çok genel ifadelerle fikirlerini açıklayanlar yanında detaylı olarak görüş bildirenler vardır. Öncelikle dikkat çeken nokta, öğrencilerin fakültedeki eğitim-öğretim konusunu olumsuz yönden değerlendirmeleridir. Fakültede İslâmî bir eğitim-öğretim yapılmadığını, yeterli dinî bilgiler verilmediğini, öğrencilerin boş yetiştiğini ileri sürenler olduğu gibi, Fakültenin art gayelerle kurulduğunu, kökünde ve kaynağında fe-

sat bulunduğunu, İslâm'a aykırı bir eğitim yapıldığını, kasıtlı bir eğitim sisteminin uygulandığını, dinsizlik eğitimi yapıldığını iddia edenler de vardır. Dinî eğitimin çok zayıf olduğunu, İslâmî ruh ve idealin verilmediğini, ihlassız bilgi hamalı yetiştiğini söyleyenler de bulunmaktadır.

Bu olumsuz değerlendirmelerden sonra durumun düzeltilmesi için bazı teklifler ileri sürmektedirler :

- *Fakülte İslâmî bir şahsiyete bürünmeli,*
- *Kur'an'ın bütün hükümleri anlatılmalı,*
- *Ehl-i Sünnet'in amaçları güzel bir şekilde öğretilmeli ve öğrenciler bunun müdafii olabilmeli,*
- *İslâmî ilimlere ağırlık verilmeli,*
- *Fakülte tam bir tebliğci ve İslâm bilgini yetiştirmeli,*
- *Ehl-i Sünnet inancı verilmeden sapık fırka ve felsefeler anlatılmamalı,*
- *Fakülteye İslâm edeb ve ahlâkı hâkim kılınmalı.*

Öğrenciler, fakülte'deki öğretimin kalitesiz ve yetersiz oluşunu öncelikle derslere ve müfredat programlarına dayandırmaktadırlar. Onlara göre, fakülte'deki derslerin bir kısmı önemli dersler, temel dersler, esas dersler, İslâmî veya meslekî derslerdir. Bir kısmı da, ikinci derecede önemli, lüzumsuz, zararlı ve hatta imânı bozabilecek derslerdir. Bu ikinci gruptaki derslerin kaldırılması, azaltılması veya hiç olmazsa seçmeli hale getirilmesi ve önemlerine göre not istenmesi gerekir.

Öğrencilere göre, lüzumlu, önemli dersler Kur'an, tefsir, hadis, İslâm hukuku ve Arapça'dır. Lüzumsuz, faydasız ve zararlı olanlar ise, felsefe, mantık, sosyoloji, psikoloji, sanat tarihi, mûsikî gibi derslerdir.

Bazı öğrencilere göre fakülte'deki ders çeşidi ve sayısı lüzumsuz yere şişirilmiştir. Onlara göre hocaların bazısı da bu görüştedir. Bu şişirilmeden maksat, talebenin daha lüzumlu olan dersleri iyi öğrenmesini engellemek, zihnini bulandırmaktır. Onlara göre fakülte, tamamen batı tipi bir teoloji okuludur.

Öğrenciler bu haliyle fakültenin İslâmî bir hüviyet taşımadığını ileri sürmekte ve şu görüşlere yer vermektedirler :

- *Dinî ilimler derinliğine okutulmalı,*
- *Felsefe derslerine ağırlık verilmeyip, İslâmın ruhuna uygun bir hale getirilmeli,*

- Talebeye dinî şuur verilmeli,
- Lüzumsuz dersler kaldırılmalı,
- İslâmî inanç ve umdeler felsefî eleştiriden uzak tutulmalı, zihinler bulandırılmamalı,
- İlmî çalışma adı altında hadîs ve fıkıh kitapları tenkit edilmemeli,
- Müsteşriklerin değil, İslâm âlimlerinin eserleri tercüme edilmeli,
- Fıkıh, Arapça, tefsir, hadîs gibi derslere ağırlık verilip, diğer derslerden öğrenci sıkıştırılmamalı,
- Ehl-i Sünnet inancı öğretilmeden, sapık fırka ve felsefeler okutulmamalı.

İzmir'deki araştırmada da öğrencilerin büyük bir çoğunluğu % 64.5 (228) eğitim-öğretimden memnun olmadıklarını ifade etmektedirler. İzmir'deki öğrencilerin Ankara'dakilerden bu konudaki en belirgin farkı, prensip olarak fakülteyi itham etmemeleri, kalitenin yükseltilmesi gerektiğini daha yumuşak bir tarzda ifade etmeleridir.

İzmir'deki öğrenciler, Arapça'yı iyi öğrenemediklerini, tam olarak İslâmî ruh alamadıklarını, uygulama bakımından seviyelerinin düşük olduğunu, fakültenin saygınlığının artırılması gerektiğini ileri sürmektedirler. Derslerde öğrencilerin ezberciliğe zorlandığını, hocaların ilmî yönden yetersiz ve ders anlatma tarzı bakımından zayıf olduklarını söylemektedirler.

Bu konudaki görüşlerden bazı örnekler :

" Bence bütün problemlerin kaynağı sayılabilecek ve belki de İlahiyat Fakültelerinin başlıca problemi sayılabilecek bir nokta var ki o da, İlahiyat Fakültesi olarak İslâmî konulara teğet geçilmesi, önem verilmemesi ve derinliğine incelenmemesidir. Bunu şuradan anlıyorum ki, bize verilen bilgi, babalarımızın, dedelerimizin bildiği konulardan öte gitmemektedir. Hatta onlarla boy ölçüşecek seviyede bile değiliz. Ki onlar bu bilgileri halkın arasından, büyüklerinden almışlardır. Halbuki bizler bu konuda güyâ özel eğitim görmekteyiz..."

" ... fakülte sıralarının da lise sıralarından farkı yok. Lisede de bir tahta, bir tebeşirle ders yapıyorduk, fakülte de. Şahsen gelişimde başka şeyler görmek istiyordum. Orta öğrenimdeyken yüksek okul çok büyük görünüyordu. Hocaları her yönden mükemmel, daha düzenli ve değişik metotlarla ders işleniyor. Bazı arkadaşlarımla da bunu konuştuk. Onlar da ideallerindeki hocayı bulamamışlar. Benim mükemmel

hoca dediğim yanlış anlaşılmasın. Mükemmelden mükemmele fark vardır.Bizi bilgi yönünden doyuran, zihnimizdeki tereddütlere çözüm bulan hocadır.Şunu bilmenizi istiyorum, hocalarımızın bazısı, ama hepsi değil, benim gibi iki kelimeyi bir araya getiremeyenler var.Tabii ki bilgiler, ifade edemiyorlar, bazıları da gerçekten yetersiz . . . "

"İlâhiyat Fakültesi ülkemizde İslâmî tedrisatın en yüksek seviyesi olduğu halde mezun oluncaya kadar belki her müslümâna farz-ı ayın olan ilimleri bile öğrenemiyoruz.Fakültenin 3. sınıfında olduğum halde tefsir, hadis, Kur'an-ı Kerim gibi derslerden henüz İmam-Hatip müfredatının üstüne çıkamadık . . ."

2. Öğretim Elemanları

Bu konuya Ankara İlâhiyat Fakültesi öğrencilerinden % 49.2 si (188 öğrenci) temas etmiştir.Önce şunu belirtelim ki, bu öğrenciler öğretim elemanları hakkında olumsuz fikirlere sahiptir. Bu olumsuz görüşlerini çeşitli şekillerde ifadeye dökmüşlerdir.Hafiften ağıra doğru şu ifadeler bulunmaktadır :

- Ders anlatırken yanlış yol takip ediyorlar,
- Dersi iyi anlatamıyorlar,
- Hocaların bilgisi yeterli değil, anlatma ve öğretme kabiliyetleri yok.
- Hocalar öğrenci psikolojisini bilmiyorlar,
- Hocalar öğrenciyi çalışmaya sevketmiyor, çünkü kendileri de belirli şeyler haricinde fazla birşey bilmiyorlar,
- Hocalar notu silah olarak kullanıyor,
- Hocalar sınıfta otorite sağlayamıyor,
- Hocalar kendi beceriksizliklerini öğrenciye yüklüyor,
- Konuşmaktan, ders anlatmaktan âciz hocalar var,
- Hocaların ilmî kariyerleri yeterli değil.

Yukarıdaki ifadeler hocaların bilgisi, ders anlatması ve sınıf disiplini ile ilgili durumları hakkındadır.

Öğretim elemanlarının öğrenci hakkındaki tutum ve davranışları konusundaki görüşlere örnek olarak şunları zikredebiliriz :

- Hocalar dersi monoton anlatıyor, karşılıklı tartışmalardan kaçıyor, çabuk sinirleniyorlar ve davranışlarında aşırıya kaçıyorlar,
- Bir iki kişi yüzünden bütün sınıfa hakaret ediyorlar,

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN . . .

- Talebenin gurur ve haysiyetini kırıcı işler yapıyorlar,
- Öğrenciyi dış görünüşüne göre değerlendiriyorlar,
- Bütün öğrenciye aynı davranmayıp ayırım yapıyorlar,
- Talebeye ithamkar konuşuyorlar,
- Argo kelimeler kullanıp talebeyi tahrik ediyorlar.

Öğretim elemanlarının şahsiyet yapıları hakkındaki görüşler-
den bazı örnekler :

- Hocalar kendini beğenmiş,
- Talebenin âsi ve disiplinsiz olmasına sebep oluyorlar,
- Derslerde ukalâca tavırlar takınıyorlar,
- Kin güdeceklerinden korktuğu için öğrenci, fikrini rahat söyle-
yemiyor,
- Şartlanmış olarak derse giriyorlar ve öğrenciyi dinlemiyorlar,
- Şahsî kaprisleriyle hareket ediyorlar,
- Talebe ile aralarında uçurum var,
- Hocalar saygı uyandıramıyorlar,
- Talebeye kendilerini kabul ettiremiyorlar,
- Anlattıkları kuşku uyandırıyor,
- İlâhiyat dersleri dışındaki hocalar ilim adamına yakışmayacak
şekilde şartlı ve önyargılı olarak eğitim yapmaya çalışıyorlar,
- Hocalar, ya oldukları gibi görünmeli, ya da göründükleri gibi ol-
malı.

Öğretim elemanlarının İslâm'a göre durumlarını değerlendiren
görüşlere bazı örnekler :

- Hocalar İslâmî meselelere müsteşrikler gibi bakıyor,
- İslâm'ı kendi beşerî yorumları ve maddeci batı kültürüyle
açıklamak, yorumlamak sevdasındalar,
- İslâm'ı değil, kendi fikirlerini anlatıyorlar,
- Dürüst davranmıyorlar, saptırıcı oluyorlar, inanç, din, lâiklik,
demokrasi konularında yanlış bilgi veriyorlar,
- Fikhî sorulara cevap vermiyorlar,
- Din adamına yakışır tavır içinde değiller,
- Bir iki âyet gösterip, büyük fikh ve hadîs imamlarına sataşıyor-
lar,
- Müctehid kesilerek Kur'an âyetlerinden ve Hz.Peygamberin
sünnetlerinden kendi ideolojileri açısından hüküm çıkarmak ist-
iyorlar,
- İslâmî gerçekler karşısında susuyorlar,

- İslâmî yaşayışa dikkat etmiyorlar,
- Kur'an'ın dünyevî ahkâmının neshedildiği görüşündeler,
- Aklın kavrayamadığı meseleleri inkâr yoluna gidiyorlar,
- hocaların İslâm'ın özüne zıt davranışları var,
- İslâmî yaşayıştan habersizler,
- İslâmî disiplinden, Ehl-i Sünnet itikadından uzaklar,
- Namazsız, abdestsiz hocalar kendilerini kabul ettirmek istiyorlar,
- Ehl-i Sünnet haricindeki görüşleri doğruymuş gibi anlatıyorlar,
- İslâm'a samimi olarak inanmıyorlar,
- İslâmî bilgilerimize zıt bilgiler vermeye çalışıyorlar.

Hocaların dinî kişilikleri hakkındaki görüşlerden bazı örnekler:

- Hocaların dinle ilgileri yok,
- Din eğitiminin aleyhindedir,
- Mescide gelmiyorlar,
- İslâmı yaşamıyorlar,
- Dine karşı olanları var,
- İlahiyatçıyı dininden ve inancından koparmaya çalışan inançsız hocalar var,
- Komünistlerin uyguladıkları taktikleri uyguluyorlar,
- Fakültenin havasına uygun kıyafet ve davranışları yok.

İzmir'deki araştırmada, öğrencilerin % 22.7 (88 öğrenci) öğretim elemanları hakkında olumsuz görüş bildirmişlerdir. Ankara'dakilerden en önemli fark bu öğrencilerin bütün öğrencilere göre nisbetlerinin az oluşudur. Nisbet olarak Ankara'daki nisbetin yarısından daha azdır. Ayrıca ifadeler, Ankara'daki öğrencilerinki kadar ağır ve ithamkâr değildir. Bununla beraber araştırmaya katılan öğrenci toplamının 1/5 inden biraz fazlasını teşkil eden bu öğrenciler, öğretim elemanları hakkında oldukça olumsuz bir dil kullanmışlardır. Bu ifadelerden bazı örnekler şöyledir :

" Fakültemizin en büyük eksikliğinden biri gerçek kariyere sahip öğretim üyesi eksikliğidir. Gelen öğretim üyelerinden bazıları maalesef öğrenciye bir şey veremiyor, öğrenci de doğal olarak uyuklama yolunu seçiyor ya da başka bir şeyle uğraşmaya yöneliyor. . . "

" Doktorluk, doçentlik, profesörlük gibi ünvanları olmayan hocaların talebe karşısındaki takındıkları tavır maalesef objektif olmamaktadır. Bu psikolojik bir baskıdan dolayı olabilir. Fakat ilim ada-mından beklenen odur ki, ilmini öğretsin, objektif olsun ve en

önemlisi, ilmin doğrudur diye kabul ettiği kavramları, herhangi bir nedeni olmaksızın yanlışlamamasıdır . . ."

" Fakültemizde çok değerli hocalarımız bulunmaktadır. Bununla birlikte bazı hocalarımız arasında birtakım görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Hocalarımız onların görüşlerini benimsememizi istiyor. Yalnız görüş ayrılığı derken bu kesinlikle siyasî görüş değildir. Dinî meselelere yaklaşımları, bu konuda düşündükleridir. Biz herşeye bu fakültede başladığımız için bazen hangisi doğru, hangisini tercih etmemiz gerekir, buna karar veremiyoruz . . ."

" ... Hocalarımıza gelince çoğu seçkin hocalarımız hepsi kendi alanlarında gerçekten büyük araştırmalar, yapmış kişiler de var. Fakat ilmî potansiyelleri çok fazla olduğu halde anlatma güçleri biraz daha gelişmesi gerekir. İlmî araştırmaları yanısıra biraz da bu yönlerini geliştirip öğrenciye daha yararlı olma cihetine gidilirse daha iyi sonuç verebileceği kanaatindeyim . . ."

" ... Okulumuzda hocalarımızın çoğu daha henüz liseye ders verecek kapasitedir. Bilgi yönünden yetersizdirler. Onun için gerek ders anlatımlarında gerekse diğer bütün hal ve hareketlerinde kendilerinde bunu hissettiriyor ve öğrencileri de bir lise talebesi gibi görmeyi alışkanlık haline getiriyorlar. Yine bunun bir uzantısı olacak ki öğrencileri her zaman notla korkutma yönüne gidip, öğrencilere derslerini sevdiremiyorlar . . ."

" ... Maalesef okulumuzda yüzyıllardır milletimizle bütünleşmiş Kur'an'ın emirlerini kendi hevâ ve hevesine göre yorumlayarak ictihad yapmaya kalkan müctehidde bulunması gereken sıfat ve özellikleri taşamadığı halde kendisini müctehid zannedip de gülünç duruma düşenlerin hallerine şahid oluyoruz . . ."

" İlahiyat fakülteleri maalesef kimlik arayışından kendini kurtaramamıştır. Neye hizmet, kime hizmet ediyoruz. İslâmî konularda bizlere ders veren yol gösteren hocalarımız ve maalesef kariyerli hocalarımız söyledikleri, öğrettikleri ile zıt bir yaşam sürdürüyorlar. Benim onlara diyeceğim 'siz ne kadar didinseniz de İslâm yine bâki kalacaktır. Siz sadece âlim sıfatı altında zâlimler olmaktan öteye gidemeyeceksiniz' . . ."

Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Gerek Ankara, gerek İzmir'deki öğrencilerin bir kısmı öğretim elemanlarını değerlendirirken olumsuz görüşler ileri sürmüşlerdir. Bu öğrenciler, hocalarının bilgisinden ders anlatışından, kıyafetinden, şahsiyet özelliklerinden, müslümanlıklarından memnun değildirler. İdeallerindeki fakülteyi ve ho-

cayı bulamadıklarından şikayetçidirler.

3. Kılık - kıyafet

Bu konuda, A.Ü.İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin % 33.5 (128 öğrenci) 'u, D.E.Ü.İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin % 40 (141 öğrenci)' i fikirlerini ve görüşlerini yazmıştır. Bu konuda da fakülteye girmeden önce sahip oldukları değer hükümlerinin etkilerini görmek mümkündür.

Fakülte disiplinini de ilgilendiren kılık-kıyafet meselesi, gencin hürriyetini kısıtlayıcı özelliği dolayısıyla tepkisine yol açmaktadır. Üniversitede bu konudaki mevcut yönetmeliğin uygulanması sonucu ortaya çıkan bu olumsuz durum, dinî kabul edilen bazı prensiplerle de içiçe girince hürriyetin kısıtlanması yanında inançlara da tecavüz gibi algılanmasına yol açmıştır.

Kılık-kıyafet deyince öncelikle kızların baş örtüsü ele alınmaktadır. Bunu takiben sakal ve kravat gelmektedir. Başörtüsü meselesi İlahiyat Fakültelerinde ve Üniversitelerin diğer fakültelerinde son birkaç senedir gündemdedir. Parlamenteoya da intikal etmiş ve hakkında kanun maddesi hazırlanmıştır.

Dindar öğrenciler tarafından başörtüsü ve tesettür dinin en önde gelen prensiplerinden kabul edildiği için bu konudaki zorlamalar ve aykırı uygulamalar şiddetli tepkilere yol açmıştır. Bu konu ile bağlantılı olarak öğrenciler kız-erkek ilişkileri konusunda da rahatsızlık veren durumların içindedirler.

Gerek kılık-kıyafet gerek kız-erkek ilişkileri konusu problem olarak toplumun çeşitli kesimlerinde ve özellikle üniversitelerde aktüalitesini devam ettirmektedir ve boyut itibariyle de oldukça geniştir, oluşma halindedir ve nasıl gelişeceğini tahmin etmek de oldukça güçtür.

Kılık-kıyafet konusunu problem olarak gören D.E.Ü.İ.F. öğrencilerinin %40 nisbetinde olarak A.Ü.İ.F. öğrencilerinden (%33.5) fazla oluşu, İzmir'deki fakültenin, yönetmelikleri uygulama konusundaki ciddi tutumundan kaynaklanmıştır. Başörtüsü, sakal ve kravat konusunda Y.Ö.K. Yönetmeliğine göre uygulama yapılmış ve bu konuda daha esnek davranan fakültelere göre öğrenciler tarafından tepki görmüş ve sevimsiz hale gelmiştir.

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN . . .

Bu konuda daha fazla yoruma girmeden her iki fakülte öğrencilerinin değerlendirmelerine geçelim:

A.Ü.İ.F.öğrencilerinin %33.5 (128)'u bu konuda görüşlerini belirtmişlerdir. Bir kısım (%11.2), kız-erkek ilişkilerine prensip olarak karşı çıkmıştır. 45 öğrenci (%11.8), kızlarla erkeklerin birlikte eğitim-öğretim görmelerinin karşısında olduklarını beyan etmiştir. Bu karşı çıkış onlara göre -kızların ve erkeklerin bir arada eğitim-öğretim görmelerinin- İslâm prensiplerine uymadığı görüşüne dayanmaktadır. Bu öğrenciler içinde, kız öğrenciler için ayrı sınıfların ve hanım hocaların bulunması gerektiği görüşünü savununlar bulunmaktadır. Kız öğrencilerden bazıları yemekhanede bile erkeklerle beraber aynı yerde yemek yemeden hayâ duyduklarını yazmışlardır. Hatta mescide bile erkeklerle aynı kapıdan girmek istemeyen ve ayrı kapı yapılmasını teklif eden kız talebe bulunmaktadır.

Erkek öğrencilerden birkaç tanesi kız ve erkeklerin aynı dersane de ders görmelerinin göz zinasına sebep olduğunu ileri sürmüştür.

Öğrencilerin %11 (43)'i en önemli problem olarak başörtüsüne temas etmiştir. Bunların çoğunluğu erkek öğrencidir. Bu öğrenciler, başörtüsünün mecbur edilmesini, gerekirse zora başvurulmasını, karşı çıkanların fakülteden atılmasını, yalnız öğrencilerin değil, hanım hocaların da buna uymalarını, kendi deyimleriyle İslâmî kıyafete bürünmelerini istemişlerdir.

Sonuç olarak bu öğrenci grubu, kılık-kıyafet, kız-erkek ilişkilerini inanç, namus, hayâ konularıyla alakalı olarak mütalaa etmektedirler. Bu konu ile ilgili olarak şu örnekleri verebiliriz :

- *Fahişecesine açılıp saçılan 1. ve 2. sınıf kız öğrencileri ikaz edilmeli,*
- *Kendilerini aşk sahnesinde zanneden bazı ahlâksız ve hayâsız erkek ve kızlar bu flört hayatından mutlaka vazgeçmeli,*
- *Bu fakülte flört fakültesi,*
- *Sakal ve başörtüsü ile uğraşılmamalı,*
- *Bazı hocalar kızların tesettürünü etkilemek istiyor,*
- *Fakültede kızların eşarpları açtırılmak isteniyor,*
- *Hocalar başörtüsüne karşı olanlar karşısında niçin susuyor? Dinin baskı götürmeyeceğini bilmiyorlar mı? Yoksa etiketlerine mi zarar gelecek?*

Çoğunluğu kız olan bir grup öğrenci de yukarıda fikirlerden farklı olarak kız öğrencilerin fakültede ikinci sınıf insan muamelesi gördü-

ğünden yakınmaktadırlar :

- Kız öğrenciler hor görülüyor,
- Başlı açık kız öğrenciler ve hocalar hakaret görüyor,
- Kız öğrencilerin okuma hakkı olmadığı fikrinde olanlar var,
- Kız-erkek ilişkileri konusundaki kör taassup kalkmalı,
- Kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre daha önemsiz kabul ediliyor,
- Kız öğrencilerin fakültede okumasından rahatsız olanlar var,
- Kızlar üzerinde her an mânevi bir baskı var,
- Kızlar erkek arkadaşlarıyla veya hocalarıyla konuşmaya cesaret edemiyor,
- İslâm'ın aksine kızlara 2. sınıf insan muamelesi yapılıyor,
- Erkek öğrenciler kızlara çok kaba davranıyor,
- Kızlar gerek hocalarla gerek erkek arkadaşlarıyla bir insan olarak diyalog kuramıyor.

Öğrenciler bu problemin çözümünü fakülte idaresi ve hocalardan beklemektedirler :

- Kız öğrencilerin tesettüre riayetleri için karar çıkarılmalı,
- Başörtüsü konusunda hocalar bir karara varmalı,
- Öğrencilerin kılık-kıyafetlerine bazı sınırlamalar getirilmeli, meselâ bir iki tel sakal bırakarak gülünç duruma düşenler ikaz edilmeli,
- Öğrencilerin kıyafetleri ve davranışlarıyla ilgili konular bazı derslerde ele alınmalı, böylece öğrenciler arasındaki psikolojik baskı önlenmeli,
- Kız ve erkek öğrencilerin ortak çalışmalarını gerektiren ödevler verilmeli.

D.E.Ü.İ.F. öğrencileri kılık-kıyafet (başörtüsü ve sakal) konusu hakkında görüşlerini yazmışlardır (%40).

Fakültede, yönetmeliğin kılık-kıyafet hakkındaki maddelerinin katı bir şekilde uygulanmasından şikayet etmişlerdir. Ankara'daki öğrenciler gibi İzmir'dekiler de başörtüsü ve sakal meselesini dinî inancın göstergesi olarak değerlendirmektedirler. Hatta bazıları İslâmın şartlarından saymaktadır. Başörtüsü konusuna erkekler kızlardan daha çok sahip çıkmaktadırlar. Fakülte öğretim kadrosu ve idaresi bu hususta yönetmeliklere göre davranılmasını tavsiye etmelerine rağmen öğrenciler, kendi aralarında veya fakülte dışında bazı telkinlerin etki-

si altında bu konuda bir kanaat geliştirmektedirler. İmam-Hatip Lisesi mezunu bir kız öğrencinin ifadesi şöyle :

" Bence fakültemizin problemlerinden en önde geleni, öğrenciler arasında tutucu bir davranışın bulunması. Birbuçuk senedir görebildiğim kadarıyla büyük sınıflarda bazı erkek abiler kız arkadaşların kılık kıyafetlerine, davranışlarına sınır getirmek istiyorlar. Aynı şey kızlar arasında da oluyor. Birbirlerini hakir görüyorlar . . ."

Lise mezunu bir başka kız öğrenci de bu konuda şunları yazmış :

" Ben normal liseden gelen bir öğrenciyim. . . . En önemlisi de baş örtüsü meselesiydi. Bizim âilede annemin dışında herkes açıktır. Ben kadının başının kapanmasının farz olduğunu burada öğrendim. İlk önceleri çok korktum, ama zamanla bu korkunun yerini kapanma duygusu kapladı. Ve büyük bir incelemeden sonra başörtüsünü taktım, çok şükür çok mutluyum . . ."

Meslek Lisesi mezunu olup 3. sınıfta okuyan bir kız öğrenci şöyle diyor :

" . . . Fakültemizde özellikle önemli meselelerden biri de örtü meselesidir. Hocalarımız ve görevliler örtü takmanın farz olduğunu bildikleri halde sanki örtüye cephe almış gibiler. Örtündüğümüz için bize saygı duyacaklarına her hareketleriyle bizi fazlalıkmiş gibi görüp keşke örtülü olmasaydınız der gibiler. Halbuki açık açık söyleyebilmeliler. İslâm'ın şartlarından biri de örtünmektir. Bunu demek bir kenara dursun bizi bu okula geldiğimize pişman ediyorlar . . ."

Kız öğrencilerin bir kısmı kendilerinin 2. sınıf insan muamelesi gördüklerinden, pasif durumda kaldıklarından, saygı görmediklerinden yakınıyorlar :

" . . . kız öğrenciler ise oldukça pasif durumdadılar. Sesimiz duyulacak diye sınıftaki yoklamalarda dahi seslerini çıkarmıyorlar, derse iştirak etmekten tamamen kaçınıyorlardı. Kız öğrencilerin de bir ilim yuvası olan okulda faal olmasını, kültürlü ve İslâm'a yakışır hareketlerde bulunmasını isterim . . ."

" . . . Her şeyden önce bazı hocaların kız ve erkek arkadaşlar hakkında tutumu diyebilirim. Erkek arkadaşlarımız daha önceden kazandıkları bu alışkanlıkları bu fakültede de devam ettirmek istiyor veya bunu bilakis yapıyor. Onların görüşlerinde bizim böyle bir eğitim yapmamıza gerek yok, sınıfta onlar hâkim, her şeyde onlara hitap edi-

liyor, en basit şeyleri bile büyütebiliyorlar.Bazı hocalarımız da bu konuda sanki onları destekliyor, bizler sınıfta olmasak daha iyi ders yapılabilirmiş.Oysa böyle bir fakültede kız öğrencilere daha bir önem verilmeli.Erkek arkadaşlar sosyalleşmeden biraz uzaklar,bazı konuları din başlığı altında kendi kafalarına göre yorumluyorlar . . ."

" . . . Ayrıca kız öğrenciler olarak en büyük problemimiz, hocalar tarafından önemsenmeyişimizdir.Çoğu hocanın yalnız erkekler tarafına bakarak ders işlemesi en büyük delildir . . ."

" Bazı hocalarımız kız öğrencilere 2. sınıf muamelesi yapıyor.Ve derslerde bunu bizzat hissettirmekten âdeta zevk alıyor . Bu durum zaten fakültede bizim varlığımızı kabul etmek istemeyen erkek arkadaşlarımızın daha fazla taraf toplamasına , aynı görüşte direnmesine yol açıyor. . ."

Erkek öğrencilerden bazıları da kızların fazla serbest hareket ettiklerini öne sürüyorlar :

" . . . Kız öğrenciler sokakta, kantinde, koridorlarda erkek arkadaşlar ile (!) çok rahat gezdikleri halde , onlara bizim 'İslâmın kadına verdiği saygıyı' vermemiz bekleniyor.Oysa kız öğrencilerin bu okulda böyle bir beklentileri yok.Çünkü öyle İslâmî bir kaygı taşınmıyorlar . . ."

4. İnsanlararası İlişkiler

İnsanlararası ilişkiler deyince, öğrencinin, fakülte idaresi (idareci,memur,hizmetli), hocaları ve birbirleri ile olan münasebetleri kastedilmektedir.

A.Ü.İ.F. öğrencilerinin % 33.5 (128)'u, D.E.Ü.İ.F. öğrencilerinin ise %50 (177) si bu konu hakkında görüş bildirmişlerdir.Fakülte idâri personelinin öğrencilerin işlerini zamanında yapmadıklarını, hoşgörülü olmadıklarını, kendilerine sert ve soğuk davrandıklarını, memur ve hizmetlilerinin yetkilerini aştıklarını ve kaba hareket ettiklerini ileri sürmektedirler:

" . . . Fakülte yönetimi ve Öğrenci İşlerinin öğrenci ile diyalogu tamamen kesik ve öğrenciyi aşağılayıcı bir biçimde olup sorunlarımız karşısında ilgisiz ve soğuklar.Başlarından defedilecek asalak varlıklar olarak görülmek yarının sorunları hakkında karar verecek dinî liderliğe soyunacak bizler için karakterimize sürülmüş kara bir lekedir . . ."

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN . . .

" . . . Okul idaresinin öğrenciyle ilişkisi yok derecede.Sanki idare ile öğrencinin arası açık gibi.Biraz daha samimi olunmalı.Bazı arkadaşlar dekanı görmek değil, adını bile bilmiyor.Bu da gösteriyor ki öğrenci ile alaka kesik . . ."

" . . . Öğrenci işleri de sanki başlı başına bir devlet.İstediğin veya sorduğun soruya tam cevap alamıyorsun.İlgi ve sevgi, güler yüz unutulmuş.Karşınızdaki insanlar dünyalarından bezmiş gibiler.İlkokul talebesi gibi nerdeyse mendil çıkartıp tırnakları kontrol edecekler.Hergün teftişle geçiyor, sakalını kes, büyüğü kısalt, kravat tak, kapıdan girerken kimlik göster . . ."

Öğretim elemanları-öğrenci ilişkisinin kopuk olduğunu, olumlu bir diyalog ortamının kurulamamasından dolayı öğrencinin ruhsal bakımdan rahatsız olduğunu ve başarının tam gerçekleşmemesinde bunun etkisinin önemli olduğunu vurgulamaktadırlar :

" Öğrencilerde iletişim problemi var.Yani öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretim üyesi (hocalar) arasında hiçbir zaman sağlıklı ve sürekli, olgun ve seviyeli anlaşma yok.Ya hocalar (haklı olarak) bugüne kadar gösterdikleri hoşgörünün yanlış anlaşılmasının etkisinde kalarak bütün öğrencileri sathî değerlendirmelerine hedef alıyorlar.Veya öğrenci hocadan okulun amacına uygun hoşgörüyü görememesi sonucunda hırçın, öfkeli ve aleyhinde bir tutum içine giriyor.Bu objektif değerlendirme neticesinde; 1-Samimiyetsizlik, 2- Durumlarını kurtarma veya bunların devamı olabilecek alternatifler çıkacaktır . . ."

" . . . Öğretmen-öğrenci işbirliği tam olarak sağlanamamaktadır.Hocaya tabiidir ki soru sorulacaktır.Öğretmenler bu durum karşısında bazan cevapsız bazan da yetersiz kalmaktadırlar. Bir öğrenci öğretmeniyle gerektiği zaman arkadaş gibi olmalı, durumunu ona izah edebilmelidir. . ."

" . . . Üzülerek ve samimi olarak belirtmek istiyorum ki burası bir İlâhiyat Fakültesi olması nedeniyle öğretmen-öğrenci arasında samimi bir bağ olması gerekirken maalesef bazı hocalarımız öğrenciler üzerinde aşırı derecede otorite kurmaya çalışıyorlar. . . Bunu yazmakla hocalarımı eleştirmek istemem, evet öğretmen-öğrenci arasında bir sınır olması gerekir ki biz bu sınırı asla aşmak istemiyoruz.Çünkü onların bilgilerine muhtacız. . ."

" Fakültemizin şu anda en büyük problemlerinden biri, öğrenci-

öğretmen diyalogunun son derece kopuk olmasıdır. Herne kadar öğrenci ile öğretmen arasında sözü edilen saygı -hürmet- son derece müsbet yönde işliyor görünse de, bu hürmet ne öğrenci yanında ne de öğretmen yanında pek bir değer taşımamaktadır. Saygısızlık başlı başına bir problem olmuş durumdadır. . ."

Yeri gelmişken bu konuda 1987 yılında "İlâhiyat Fakültesi Öğrencilerinde Hocalara Hürmet Etmenin Mânevî Ağırlığı"⁷ adı altında yaptırdığımız bir Diploma Çalışmasından (İ.Zeki Erdoğan) söz edebiliriz. Bu çalışmanın sonuçlarına göre : Öğrencilerin %45'i bazı kişisel menfaatlerinden dolayı, %14'ü makamca daha üstte olan , kariyeri yüksek olan ve bilgisi daha çok olan hocalara, %13'ü dinî duygularından dolayı, %13'ü zoraki olarak , %15'i kişiliklerine, olgunluklarına, yardımseverliklerine göre hocalarına hürmet davranışı gösterdiklerini belirtmişlerdir. Yazımızın konusu olan araştırmadan bir yıl sonra öğrenci-öğretim üyesi arasındaki ilişkilerde fazla bir farklılık olmadığı anlaşılmıştır.

Öğrenciler, kendi aralarındaki ilişkilerin de zayıf ve seviyesiz olduğundan yakınmaktadırlar. Özellikle kız öğrenciler, erkek öğrencilerin kendilerine kaba davrandıklarını ve varlıklarından rahatsız olduklarını belirtmektedirler. Erkek öğrenciler de, kendi aralarında samimi bir arkadaşlık havasının bulunmadığını, fikir ayrılıklarından doğan grupların bile oluşabildiğini söylemektedirler. Bir kısmı da arkadaşlarında İslâmî şuur ve tutumun gelişmediğini, bazı öğrencilerin namaz kılmadığını, dinî sorumluluk ve endişe taşımadığını, kahve tanelerde vakit geçirdiklerini, kumar oynadıklarını, kız peşinde dolaştıklarını ileri sürmektedirler. Bu konuda A.Ü.İ.F. öğrencilerinden bazılarının görüşlerine şu örnekleri verebiliriz:

- Öğrenci ilişkileri dedikodu düzeyinde,
- Öğrenciler arasında ilim-fikir alışverişi yok,
- Öğrenciler kardeşlik idrakinden uzak,
- Öğrencilerin bazısında ihlâs, vatana, millete hizmet aşkı yok,
- Öğrenci ikinci sınıftan sonra ciddiyet ve ağırbaşlılığı kaybediyor,
- Öğrencilerin çoğu âile terbiyesinden yoksun.

Bu konuda D.E.Ü.İ.F. öğrencilerinin görüşlerini aksettiren iki örnek verelim:

" . . . Yarın toplumun huzuruna çıkacak ve onlara doğru yolu gösterme durumunda olanların bir kısmı tam anlamıyla diyemem ama

birçok yönüyle hayatları rezalettir.En basit örneklerinden birisi eğer zahmet edip okulun aşağısındaki kahvelere ara sıra göz atarsanız yetiştirmekte olduğunuz nadide filizleri görürsünüz.Bunun yanında ilâhiyatta okuyup bir vakit namaz kılmayan öğrenciler ve akşam sabah sokak sürtükleri gibi sürtenler, oruç tutmayanlar az da olsa aramızda maalesef vardır. . ."

". . . okulumuzun öğrencileri, geleceğin din adamları, öğretmenleri, vâizleri ve müftüleri tahsillerini okulda değil, âdeta kahvehane köşelerinde kumar oynayarak tahsil ediyorlar.Bunun bir caresi yok mu? Arkadaşlarımızı kârı-kız peşinden, kahvehane köşelerinden nasıl kurtarmalıyız? Annemiz, babamız bizleri buralara niçin gönderiyorlar? . . ."

A.Ü.İ.F.öğrencilerinin %10'nundan biraz fazlası, D.E.Ü.İ.F. öğrencilerinin %5'i, kız ve erkeklerin bir arada eğitim-öğretim görmelerinin sakıncalı olduğu görüşünü ileri sürmüşlerdir.Bu sebeple dersane, kantin, yemekhane ve hatta mescidde birbirlerini görmek istememektedirler:

- Kızlar için ayrı Kur'an hocası, ayrı yurt, ayrı sınıf, ayrı kantin, ayrı yemek salonu olmalı,
- Erkek öğrenciler kızların okumamasını istiyorlar, okumamız gerektiği onlara anlatılmalı,
- Erkek öğrenciler kız öğrencilerin okumalarına karşı olduklarını her fırsatta belirtiyorlar ve kız erkek ayırımı yapıyorlar.

5. Kantin ve Yemekhane Hizmetleri

A.Ü.İ.F. öğrencilerinin %21.2 (81) ve D.E.Ü.İ.F. öğrencilerinin %32.9 (116)'u kantin ve yemekhane hizmetleri hakkında görüşlerini yazmışlardır.Ankara İlâhiyat Fakültesinde yemekhane ve kantin hizmetlerini fakülte kendisi organize edip yürütmektedir.Öğrenciler, yemeklerin kalitesiz ve pahalı olduğunu, servis hizmetlerinde kalabalık dolayısıyla aksamalar bulunduğunu ileri sürmüşlerdir.Kantin hizmetlerinin de yetersiz olduğunu, ihtiyaçları olan her şeyin ucuz olarak satılması gerektiğini , çayların kalitesiz olduğunu belirtmişlerdir.

D.E.Ü.İ.F. öğrencileri de aynı hususlardan benzer şekilde söz etmektedirler.İzmirde yemek ve kantin hizmetleri Rektörlük bünyesinde Sağlık, Kültür ve Spor Dairesince organize edilip yürütülmektedir. Öğrenciler, yemeklerin kalitesizliğini, etlerin besmelesiz kesilmiş olabileceğini, yemek dağıtımının ve saatlerinin düzensizliğini vurgu-

lamakta, yemek kartı satışının haftalık değil, günlük olmasını istemektedirler.

Her iki fakülte öğrencileri, kantin ve yemekhaneden söz ederken kız ve erkeklerin burada bir arada bulunmaması gerektiğini ileri sürmektedirler. Kız ve erkek öğrencilerden bir kısmı ayrı kantin ve yemekhane istemektedirler. Özellikle kızlardan bir kısmı erkek arkadaşları yüzünden kantin (çay ocağı) 'den hiç faydalanamadıklarını veya bu konuda çok güçlük çektiklerini ifade etmişlerdir.

6. Yayın ve Kütüphane Hizmetleri

Bu konuda A.Ü.İ.F. öğrencilerinin %17.9 (68)'u, D.E.Ü.İ.F. öğrencilerinin %26.4 (92)'ü görüşlerini bildirmişlerdir. Her iki fakülte öğrencileri, fakülte yayınlarının kalitesinin düşüklüğünü, aranılan kitapların bulunmadığını, kitapların pahalı olduğunu, kütüphane görevlilerinin işi yavaşlatıp zorluk çıkardıklarını belirtmişlerdir. Teksir notlarının zamanında tedarik edilmesinin zor olduğunu, bazı hocaların, kitaplarını özel yayınevlerine bastırdıkları için pahalı olduğundan temin edemediklerini söylemişlerdir.

İzmir'deki öğrenciler, özellikle kütüphane görevlilerinin kitap alıp verirken zorluk çıkardıklarını, sert ve kaba davrandıklarını ve görevlerini yapacak derecede uzmanlık bilgisine sahip olmadıklarını ileri sürmekte ve kütüphanede sükûnetin tam sağlanamamasından şikayet etmektedirler.

Değerlendirme ve Sonuç

Araştırmamızın adı herne kadar "İlâhiyat Fakültesi Öğrencilerinin Problem Olarak Değerlendirdikleri Eğitimleriyle İlgili Konular" olmakla beraber aslında, büyük ölçüde bu konular Türkiye'de dindar çevrede problem olarak yaşayan durumların öğrencideki yansımasıdır. Daha önce de belirtmeye çalıştığımız gibi, öğrencimiz genellikle dindar bir çevrede yetişmiş ve o çevrenin değerlerini büyük ölçüde benimsemiştir. Hayat görüşünü geliştirirken dinî değerler hâkim olmuştur. Yani öğrencimizde dinî değerler diğer değerlere baskın bir hale gelmiştir. Dinî değerler dediğimiz, içinde yetiştiği çevrenin dinî olarak kabul ettiği değerlerdir. Bu değerler dindar olmayan çevrenin değerlerinden oldukça farklıdır. Bu farklılığı şu varsayıma bağlayabiliriz: Öğrenci, dinî değerlerin yoğun olduğu âile çevresinde ve bir kısmı buna

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN . . .

ek olarak İmam-Hatip Lisesi ortamında yetişmiştir. Ancak, âilenin dışındaki kendine göre serbest olan çevrenin değerleri ile de karşılaşmıştır. Genellikle bu serbest çevre ve onun şartlarının yanlış ve hatalı olduğu telkin edilmiştir. Kişilerin fikir ve davranışları, toplumun din-dar olmayan kesiminin durumu ve hatta devletin düzeni hakkında değerlendirmeler yapılmış ve çoğu zaman olumsuz bir sonuca ulaşılmıştır. Kendisinin hem dünya hem de âhîret açısından şanslı olduğu, durumunu muhafaza etmesi gerektiği telkin edilmiştir. Din alanında tahsile devam ettiği için de bu değerleri ve bunların oluşturduğu hayat görüşünü iyice benimseyerek kişiliğinin dinî yönü derinleşmiştir.

Bu kişilik özellikleri açısından değerlendirme yaparken insanları, dinin ahlâkî boyutu yanında şekil tarafıyla da ele alıp sonuçlar çıkarmak daha kolay olmaktadır. Zaten daha derinlemesine ve işin esasına ait değerlendirmeler yapabilmek için düşünce, bilgi ve tecrübe açısından henüz çok gençtir.

"Türkiye'de Din Alanındaki Bazı Problemler" başlıklı makalemizde de belirtmeye çalıştığımız gibi, Türkiyemizde İslâm Dini bakımından eğitim-öğretimde Cumhuriyet kurulduktan itibaren uzun zaman bir boşluk meydana gelmiş ve halk dinî bilgilerini, systemsiz ve karmaşık bir tarzda, çoğu zaman ehliyetsiz kişiler ve kurumlardan elde etmek durumunda kalmıştır. Bugün de çok sistematik ve sıhhatli bir din eğitim-öğretimi yapıldığını söylemek zordur. Bu yüzden günümüzde de ideolojik dinî cereyanların etkisi devam etmektedir.

Dinî konulara ilgisi erken yaşlarda uyandırılmış ve bu alanda ibtidâî olarak eğitim-öğretim ve telkin altında bulunmuş fertlerin toleranslı, bilgili ve seviyeli bir tarzda mükemmel bir hayat görüşü kazanmalarını beklemek de tutarlı olmaz.

Varsayımımızı öğrencimiz açısından biraz daha netleştirerek şöyle ifade edebiliriz : İlâhiyat Fakültesi öğrencisi, fakülteye girmeden önce belli bir hayat görüşü geliştirmektedir. Dinî konulara ilgisi uyandırılmış olmakla beraber ilk plânda edinmeleri gereken çok genel de olsa sağlam dinî bilgileri ve görgüleri de kazanamamıştır. Bu bakımdan, öğrenci bazı görüş ve ideolojilere yönelmeye müsait sayılabilir.

Yaş itibarıyla, belli bir gruba ait olma ihtiyacı içindedir. Eğer kendini İlâhiyat Fakültesi mensubu olarak benimseyemezse başka etkilere açık halde demektir.

Ayrıca, gençlik çağının başlangıcındaki şüphe dönemini de hatırdan tutmak gerekir. Dinî konulara ilgi ile beraber çeşitli tereddütleri

bulunan genç, bilgisinin yetersizliğinin farkına varınca fakülteye girmekle birçok meselesini halledeceğini, kişiliğinin dinî tarafını geliştirip tamamlayacağını ummaktadır.

Fakülteye girdikten itibaren daha önce başlamış olan kişiliğindeki dinî yönün derinleşmesi, gençlik idealizmi ile daha da kuvvetlenmektedir. Öğrenci artık din alanında çalışacağını, fakülteyi bitirdikten sonra da bu konuda hizmet göreceğini anlamıştır. Bazan kişiliğinin dinî tarafının aşırı derinleşmesi öğrencinin, kendini İslâmı tebliğ edecek ve topluma yön verecek birisi olarak görmesine de yol açabilir. Eğer bir grubun içine girdi ise, bu temâyüller daha da kuvvetlenebilir.

Fakülte ona haklı olarak mübtedi muamelesi yapmaktadır. Üstelik grupların içindeki senli benli münasebet, kendine göre samimiyet, hocalarıyla kendisi arasında beklediği ve umduğu ölçüde değildir veya hiç yoktur.

Öğrencinin -tam şuurunda olmasa bile- ilk yaptığı iş, fakülteye girerken getirdiği kıymet ölçülerine göre fakülteyi değerlendirmek olmaktadır. Ayrıca fakülte hakkında daha önceden duydukları vardır. Şimdi bu duyduklarını kontrol etme imkânını elde etmiştir. Özetle söyleyecek olursak, İlahiyat Fakültesine gelen öğrencilerin çoğunluğunun dinî bakımdan kendilerine göre değer ölçüleri ve hayat görüşleri vardır. Bu ölçüleri devam ettirmek ve sahip oldukları hayat görüşlerine sağlam deliller bulmak ümidindedirler. Bu ölçülerin ve hayat görüşünün, kendi çevresi dışındaki toplum fertlerinkinden oldukça farklı ve bazan uzlaşmaz tarafları vardır. Bu yüzden bazan kendini toplumdan tecrit etmek mecburiyetinde kalmaktadır, kendi görüşünü paylaşmayanlara ve onaylamayanlara kızmaktadır. Bu durum da uyumsuzluğa sebep olmaktadır. Fakültede birçok problemine çözüm bulacağını ummasına rağmen bu tam olarak gerçekleşmemiştir ve rahatsızlığı devam etmektedir.

Araştırmamızda öğrencilerin eğitimleriyle ilgili olarak ele aldığımız konuların başlangıcında iki ana problem konusunun bulunduğunu görmekteyiz :

a) Din eğitimi ve buna bağlı olarak din-bilim ilişkisi,

b) İslâm Dini açısından insanlararası münasebetler ve özellikle toplum hayatında kadının durumu ve kadın-erkek ilişkisi.

a) Din eğitimi deyince Türkiye'de halk kesiminde ilk akla gelen şey, Kur'an'ı Arapça yazısından okumayı öğrenmek ve ibadetleri yerine

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN . . .

getirmek için lüzumlu olan bilgileri kazanmaktır. Kur'an'ın muhtevası ile ilgili derli toplu bilgilerin onun tercüme ve tefsirlerinden kazanılmasının üzerinde durulmamıştır. Arapçayı yüksek edebî özellikleriyle Kur'an'ı anlayacak kadar öğrenmek halktan bir dindar için değil, ilâhiyat tahsili görmüş bir kişi için dahi son derece zordur. Arapçayı filolojik bakımdan ve klâsik Arap edebiyatı yönünden tahsil etmiş kişiler belki bu seviyeye gelebilir. Bu yüzden dindar müslüman halk kesimi inanç ve ibadet hakkındaki bilgilerini Türkçe yazılmış ve bugün sayıları çok olan sistemsiz ve çoğu zaman birbirinden oldukça farklı kitaplardan veya itimat ettiği kişilerden edinmek zorundadır. Bu kitapların bazısı da ya tarih itibarıyla eskiden yazılmış eserlerin tercümeleri şeklindedir veya sistemsiz olarak yazılmış kitaplardır.

Bir müslümanın durmadan değişen toplum hayatında ortaya çıkan yeni durumlar karşısında nasıl bir tavır takınması gerektiği hakkında yazılanlar da tutarsız ve ideolojik fikirlerdir. Karıştığı eserlerdir. İslâm tarihi ve siyer kitaplarında anlatılanları, dindar halk tabakasının günümüz toplum şartları içinde kendi hayatına nasıl uyarlayabileceğini veya davranışlarında nasıl bir model takip edeceğini gösteren kitaplar da hemen hemen yok gibidir.

Kur'an'ın muhtevası hakkında yeterli bilgisi olmayan müslüman halk kesimi onu mânâ ve hikmet yüklü esrarlı bir kitap olarak kabul etmekte, kutsal bir sembol olarak derin bir hürmetle muhafaza etmekte, evinin baş köşesine asmaktadır. Bu duygusal yaklaşım, geleneksel dindarlığın başlıca özelliğidir.

Dindar halk kesiminde olsun, Kur'an kursu, imam-hatip ve hatta ilâhiyat fakültesi öğrencilerinde olsun Kur'an'ı muhteva yönünden anlamak kastiyla başından sonuna kadar ciddi olarak okuyup üzerinde düşünen kişiler parmakla gösterilecek kadar azdır. Türkiye'de müslümanlar, gelenek yoluyla dindar olmakta ve mânâsını kavrayamadan Kur'an'a kutsal bir sembol olarak bakmaktadırlar. Ana-babalar çocuklarına Kur'an'ı Arapça yazısından öğretmek ve ibadet şekil ve uygulamalarını kavratmakla dinî eğitimlerini verdiklerini kabul etmektedirler. Mânâ ve muhtevâ bakımından yeterli olmayınca dinde şekilcilik hâkim olmaktadır. Böylece din alanında bir statiklik doğmakta dinamizm kaybolmaktadır.

Kur'an'ın, hadislerin ve buna bağlı olarak dinî prensiplerin, sūr'atle gelişen sosyal bilim metotlarıyla ele alınıp günümüz müslümanının hayatına tatbik edebileceği yollar ve çareler bulunabilmesi her

geçen gün biraz daha zorlaşmaktadır.İslâm Dininin akıl ve mantık dini olduğu, ilme çok değer verdiği ifade edilmekle beraber ilmi gelişme ve çalışmalara halâ gereken itibar gösterilmemektedir.

Önceleri kendi dışında meydana gelen gelişmeleri kendine ait olmadığı gerekçesiyle ve gururundan dolayı kabul etmeyen ve itibar etmeyen müslümanlar, fen ve ilim bakımından batıdan geriliğini fark edip itiraf edince aranın çok açıldığını geç de olsa görmüştür.Bu eksiklik ve ihtiyacın meydana getirdiği duyguların etkisiyle batı dünyasından bazı ilim adamlarının müslüman olmasını gereğinden fazla büyütme ve bir bakıma şuursuz olarak kendinin ilmi yönden eksikliğini bu yoldan telâfi yoluna gitmeye çalışmaktadır.

İlim hakkında dinî açıdan daha önce yapılan yorumlar ve değerlendirmeler günümüzde de devam etmektedir.Kur'an'la, Peygamberle , dinin bütün alanlarıyla ilgili bilgilerin sadece toplanması ve bu yönde çalışmanın en şerefli ve gerekli yol olduğu fikri bugün de kuvvetini kaybetmemiştir. Gelişen sosyal bilim metotlarıyla dinî alanda yapılacak çalışmalara henüz gereken önem verilmekte değildir.

Klasik görüşle insanları dış görünüşlerine göre değerlendirme halâ uygulamadadır.

Genellikle bu görüşlerin hâkim olduğu bir çevre içinde yaşamış olan öğrencimizin eğitim-öğretim konusunu ve öğretim elemanlarını değerlendirmeleri tabii olarak bu çevrenin değerlendirmelerine göre olmaktadır.

Bir kısım dersleri temel dersler, gerekli dersler, İslâmî dersler diye vasıflandırması, felsefe, tarih ve sosyal bilimlere ait dersleri önemsiz kabul etmesi, onun, İslâm açısından bile din ile ilim arasındaki ilgiyi tam olarak kuramadığının bir göstergesi sayılabilir.

b) İslâm Dini açısından insanlararası ilişkiler konusuna gelince, bu konunun problem olmasının temelinde, kadının durumunun tam olarak ortaya konulamamış olması yatmaktadır.Ayrıca kadın-erkek ilişkilerinde İslâm'ın ilk plânda öngördüğü prensip veya esprinin de ne olduğu ortaya konamamıştır.

Bugün dindar kesimin çoğunluğunun kanaatine göre, kadın ve erkek mümkün olduğu kadar birbirinden uzakta bulunmalıdır.Kadınları ancak yakınları görebilmeli, yabancı erkek ve kadınlardan uzak durmalıdır. Eğitim-öğretim İslâm'a göre her kadın ve erkeğe zorunlu ol-

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN . . .

duğu için eğitim-öğretim kadınlara ayrı, erkeklere ayrı yerlerde olmalıdır, hatta kadınların eğitimini yine kadınlar yapmalıdır. Öğrencilerden bir kısmının ayrı sınıflar ve hocalar istemeleri bu zihniyetin öğrencideki yansımasıdır denebilir. Bu durum ister istemez şu soruları akla getiriyor:

Kadın ve erkek bir arada bulunmasının mahzurlu görülüşü acaba, her iki cinsin seksüel temâyüller yönünden zayıflığı sebebiyle midir? İslâm Dini, kadın olsun erkek olsun, fikir, duygu ve davranışların kontrolü konusunda herhangi bir eğitimi öngörür mü? İnsanları nefis ve ruh açısından yükseltici özellikleri yok mu?Günümüz toplumunda okuyan ve çalışan kadınlar, hayatlarını toplum şartlarına uygun geçirmek zorunda olduklarına göre müslüman olarak kalmak için ne yapmalıdırlar?

Yukarıda özetle ifade etmeye çalıştığımız bu iki ana konuya ait problemler bütün canlılığıyla ortada durmaktadır ve ilâhiyat tahsili de bunların çözülebilmesi için pek fayda sağlamamaktadır.

Yaptığımız bu iki araştırma arasında 5 senelik bir süre olmasına rağmen problemler değişmemiş ancak, çevre şartlarının özelliklerine uygun olarak şiddet bakımından farklılık göstermiştir.

Yazımızın baş tarafında zikrettiğimiz gibi anarşinin gündemde olduğu yıllarda lise ve üniversite tahsilini sürdüren A.Ü.İ.F. öğrencilerinin problemlere yaklaşımı daha sert ve katı olmuş, çevre şartlarının daha uygun olduğu yıllarda lise ve üniversite yıllarını yaşayan D.E.Ü.İ.F. öğrencileri aynı problemlere daha yumuşak bakmışlardır.

NOTLAR

- 1.Tahsin Saraç, *Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük*, Ankara 1976.
2. Doç.Dr.Niyazi Karasar, *Araştırmalarda Rapor Hazırlama Yöntemi*, Ankara 1976, s.30.
3. Prof.Dr.Refia Şemin, *Gençlerimizin Psiko-Pedagojik Problemleri*, İstanbul 1973,,s.19 v.d.
4. A.g.e.,s.20; Atalay Yörükoğlu, *Gençlik Çağı*, Ankara 1985, s.3.
5. Atalay Yörükoğlu, a.g.e.,s.3.
6. Prof.Refia Şemin, a.g.e.,s.19.
7. İ.Zeki Erdoğan, *İlâhiyat Fakültesi Öğrencilerinde Hocaya Hürmetin Mânevi Ağırlığı*, (Basılmamış Bitirme Tezi), İzmir 1987.

SUMMARY

"Educational Topics Perceived as Problem by the Students of the Faculty of Divinity"

The topic of this article consists of comparison and interpretation of the results of two studies done in 1981 at A.Ü. , the Faculty of Divinity (A.Ü. F.D.) and in 1986 at D.E.Ü., the Faculty of Divinity (D.E.Ü. F.D.) by using questionnaire technique. The hypothesis of these researches was that the students of the Faculty of Divinity were brought up in a religious environment and that religious values were dominant in their world-view developed by influence of the values of the social environment. The data were ranked from high frequencies to low ones; the result showed that there were many similarities between two studies. The matters which were seen as problem by both of groups can be ranked as follows: 1) Education-Teaching, 2) Teaching Staff, 3) Dressing and Appearance, 4) Interpersonal Relations, 5) Food Service, 6) Publishing and Library Services.

According to the results, 84.5 % of the subjects taken from A.Ü.F.D and 64.5 % of the subjects from the D.E.Ü.F.D. are not satisfied with the educational activities. 49.5 % of the A.Ü.F.D. group and 22.7 % of the D.E.Ü.F.D. group stated that some aspects of teaching staff were not sufficient. Proportions of the students who complain about interpersonal relations are 33.5 and 50.0 respectively.

The results revealed that there was a continuity and a similarity regarding to variety and nature of the problems despite five-year-long gap between two studies.

In short, there were two main problems according to the students' point of view:

- 1) Religious education and religion-science controversy;
- 2) Interpersonal relations in general, male-female relations in particular and the status of woman in social life from Islamic viewpoint.